

МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ПРОГРАМУВАННЯ ПРОСТОРОВОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

METHODOLOGICAL ASPECTS OF PROGRAMMING SPATIAL DEVELOPMENT IN THE CONDITIONS OF EUROINTEGRATION

Актуальність наукового опрацювання питань інституційного та методологічного забезпечення просторового розвитку визначається перш за все потребою створення інструментів ефективного використання додаткових фінансових можливостей, які отримали органи місцевого самоврядування в результаті бюджетної децентралізації. Викладено основи діяльності інституцій США, що забезпечують консультативний супровід створення та реалізації програм просторового розвитку територій. Наведений досвід відображає базові принципи використання програм як інструмента управління просторовим розвитком у країнах з розвинутою економікою, зокрема країнах ЄС. Такий досвід для України є надзвичайно актуальним з урахуванням євроінтеграційних процесів, що відбуваються. У статті визначено напрями вдосконалення методології розроблення програм просторового розвитку в Україні на основі досвіду США. Аргументовано потребу подальшого наукового опрацювання означеної проблематики.

Ключові слова: програма, децентралізація, просторовий розвиток, інституція, методологія, дорадча служба, Євроінтеграція.

Актуальность научной обработки вопросов институционального и методологического

обеспечения пространственного развития определяется прежде всего потребностью создания инструментов эффективного использования дополнительных финансовых возможностей, которые получили органы местного самоуправления в результате бюджетной децентрализации. Изложены основы деятельности институтов США, которые обеспечивают консультативное сопровождение создания и реализации программ пространственного развития территорий. Приведенный опыт отражает базовые принципы использования программ как инструмента управления пространственным развитием в странах с развитой экономикой, в частности странах ЕС. Такой опыт для Украины является чрезвычайно актуальным с учетом евроинтеграционных процессов, которые происходят. В статье определены направления совершенствования методологии разработки программ пространственного развития в Украине на основе опыта США. Аргументирована потребность дальнейшей научной обработки обозначенной проблематики.

Ключевые слова: программа, децентрализация, пространственное развитие, институция, методология, консалтинговая служба, Евроинтеграция.

УДК 338.984

Недбалюк О.П.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри економіки
та міжнародних відносин
Вінницький торговельно-економічний
інститут

Київського національного торговельно-
економічного університету

The urgency of the scientific elaboration of the issues of institutional and methodological support of spatial development is determined primarily by the need to create tools for the effective use of additional financial opportunities that local self-government received as a result of fiscal decentralization. In Ukraine, the situation continues when the population of the territories thinks that the problems of spatial development are exclusively the problems of the authorities. This mentality is a consequence of the totalitarian system of the previous historical period when nobody was interested in the opinion of the population concern of spatial development issues. Modern conditions require a change in such a mentality, involvement to the spatial development of the general population, as the subjects of power. The ideal mechanism for such involvement is in developed countries which is the spatial development programs. The methodology for their development require involves participation of the population of territories in the process of planning, implementation and evaluation of spatial development programs. Accordingly, progress in spatial development in Ukraine is possible only under such preconditions, on which focuses attention of the study conducted in this article: the existence of an institution that provides a balance of interests of the state and population of the territory – the state information and consulting service, development of spatial programs which are based on the methodology used in economically developed countries. Now there are no such preconditions in Ukraine, in the article is researched their creation on the example of the management of spatial development in the USA. Described are foundations of the activities of the institutions in the USA, which provide advisory support for the creation and implementation of programs of spatial development of territories. This experience reflects the basic principles of program utilization as a tool for spatial development management in economies of developed countries, including those in the EU. Such experience for Ukraine is extremely relevant, taking into account the ongoing European integration processes. The article is outlines directions for improving the methodology of developing spatial development programs in Ukraine which are based on the US experience. Argued the need for further scientific elaboration of the mentioned problems.

Key words: program, decentralization, spatial development, institution, methodology, advisory service, Eurointegration.

Постановка проблеми. Основний акцент під час реформування системи державного управління сьогодні робиться на процесі децентралізації в бюджетній сфері. Він поки що не супроводжується інституційними механізмами та методологічними процедурами, які здатні забезпечити ефективність використання нових фінансових можливостей на місцевому рівні. Такий підхід може привести до відсутності очікуваного позитивного ефекту децентралізації загалом або його відтермінування на довгі роки. Ця проблема має загальнонаціональний характер, а її вирішення неможливе без наукового опрацювання проблематики механізму управління територіальним розви-

тком. Дослідження та адаптування до вітчизняних реалій зарубіжного досвіду у сфері просторового розвитку територій на програмовій основі є надзвичайно важливими в цьому контексті.

Більшість проблем просторового розвитку територій перебуває в площині програмування як інструмента управління, який не лише забезпечує формування плану дій, але й є способом мобілізації необхідних ресурсів та контролю за діяльністю та її результатами. Зарубіжний досвід формування та використання механізму просторового розвитку має багато аспектів, головними з яких, на наш погляд, є інституційна та методологічна складові. Наукове опрацювання методології програ-

мування просторового розвитку в Україні поки що не перейшло в площину практичних рекомендацій для органів місцевого самоврядування. Саме тому проблема формування науково обґрунтованої моделі планування просторового розвитку на основі передового зарубіжного досвіду є актуальною в сучасних умовах Євроінтеграції.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Дослідженню окремих аспектів формування сучасного механізму програмування просторового розвитку з урахуванням зарубіжного досвіду присвячені наукові праці багатьох вітчизняних вчених-економістів, зокрема роботи Д.П. Богині, О.А. Бугуцького, О.Г. Булавки, М.Х. Вдовиченка, П.І. Гайдуцького, Й.С. Завадського, Т.І. Заславської, Д.Ф. Крисанова, Г.І. Купалової, І.І. Лотоцького, І.І. Лукінова, М.Й. Маліка, М.Б. Махсми, І.В. Прокопи, В.П. Рябконого, П.Т. Саблука, М.Г. Саєнка, Л.О. Шепотько, В.В. Юрчишина.

Проте реалізація державної політики просторового розвитку досі залишається обмеженою процедурою реалізації бюджетної децентралізації, що не поєднана з програмами розвитку як загально-визнаного у світі інструмента просторового розвитку. Такий стан становить під загрозу успішне завершення розпочатих реформ у сфері місцевого самоврядування з огляду на складність політичної та економічної ситуації в країні. Отже, ці питання потребують подальшого наукового опрацювання, яке, зрештою, має надати практичні інструменти та процедурну «карту дій» для органів місцевого самоврядування у сфері просторового розвитку.

Постановка завдання. Метою статті є дослідження інституційних та методологічних засад функціонування механізму просторового розвитку США з формулюванням висновків щодо перспектив адаптації цього досвіду до умов України.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Обмеження реформ бюджетною децентралізацією та розширенням повноважень органів місцевого самоврядування не може саме по собі забезпечити отримання кінцевого ефекту, про що свідчить досвід країн, які проводили такі реформи. Реформування управління системи місцевого самоврядування та територіального управління (особливо щодо врахування специфіки проблематики просторового розвитку) поки що здійснюється без цілісної концепції та формування інструментів розвитку, особливо інституційних та методологічних.

Наповнення місцевих бюджетів фінансами як своєрідною «сировиною» розвитку без відповідних інструментів технологічно правильної «обробки» цієї «сировини» не може привести до отримання необхідного продукту, як і в будь-якій іншій сфері людської діяльності. Просте виділення коштів, що практикується сьогодні, поки що не забезпечувало й не може забезпечити кінцевих результатів просторового розвитку.

У світі існують інституціональні та методологічні інструменти розвитку, ефективного використання наявних ресурсів, які узагальнюються в категорію програмування розвитку. З програмами просторового розвитку маємо парадоксальну ситуацію як в науковому, так і в практичному аспектах. З одного боку, в Україні ця тематика виглядає як така, що науково опрацьована та практично апробована, на практиці розробляються різноманітні програми. Ні для кого, хто причетний до просторового розвитку, така тематика не є новою. З іншого боку, науковий розгляд проблематики програмування просторового розвитку є поверховим або безсистемним, немає відповідних наукових шкіл, ті програми, що розробляються місцевими органами влади, не відповідають елементарним вимогам та процедурам, що прийняті в цивілізованому світі, інституційні органи, які спеціалізуються на практичному використанні інструмента програмування просторового розвитку, відсутні. Такий погляд автора базується на досвіді виконання річного наукового проекту за цією проблематикою (Луїзіанський державний університет, США). Можна стверджувати, що проблема формування інституційних та методологічних інструментів просторового розвитку потребує подальшого наукового опрацювання, формування державної політики в цій сфері та є практично значимою.

Інституційні та методологічні аспекти організації просторового розвитку є складовими частинами більш широкого поняття «управління просторовим розвитком». Його створення в Україні потребує вдосконалення наявної нормативно-правової бази, наукового обґрунтування, створення спеціалізованих інституцій, розроблення та виконання комплексних програм на сучасній методологічній основі. Лише після цього постановка питання про наявність механізму просторового розвитку як практично значимої системи реформування та децентралізації системи влади є коректною.

Програми просторового розвитку, в межах яких відбувається розвиток територій, існують в усіх розвинених країнах. У Франції це «Регіональний план соціально-економічного розвитку та облаштування територій» [1], в Німеччині – «Федеральна програма організації простору» [2], в Японії – «План всебічного розвитку території країни» [3, с. 147].

Заслугує на розгляд та належне оцінювання досвід організації просторового розвитку США, де домінують принципи непрямого втручання держави в регулювання розвитку територій. В цій країні сформована ідеологія, за якої нормальною вважається ситуація, коли жителі самі (і переважно власними ресурсами) розвивають свою територію за консультативно-інформаційної допомоги держави. Саме така модель просторового розвитку в Україні може бути найбільш дієвою, адже відомо, що великі фінансові вкладення держави (без від-

повідної організаційної діяльності щодо залучення ініціативи мешканців) не дають очікуваного результату.

У США головним механізмом стимулювання просторового розвитку, залучення інвестицій та поширення інновацій у сільських територіях є спеціалізована консалтингова інституція «Extension» (далі – «Екстеншен», дорадча служба). Діяльність цієї інституції забезпечила очевидні позитивні результати просторового розвитку США, тому запозичення такого досвіду, передусім через створення в Україні загальнонаціональної мережі дорадчих служб у сільських територіях, що працюють на сучасній методологічній основі, є, на наш погляд, одним з пріоритетних завдань, що стоять перед суспільством у сфері просторового розвитку, особливо сільських територій.

Система «Екстеншен» у США посідає дуже важливе, ключове місце в державній політиці програмування просторового розвитку. Доречно зауважити, що успішний досвід функціонування цієї служби у сфері розвитку сільських територій (з 1914 р.) мав наслідком те, що у 80-х рр. минулого століття діяльність служби була поширена також на міські громади. Центральне місце системи «Екстеншен» у виконанні програм просторового розвитку відображене на рис. 1.

Крім забезпечення освітньо-інформаційного компоненту розвитку сільських територій американська дорадча служба «Екстеншен» виконує координаційну функцію, тобто вона є тією важливою ланкою, яка поєднує зусилля різних установ, організацій та окремих людей, які спрямовані на розвиток сільської території. У США між органами влади та дорадчою службою «Екстеншен» існують усталені взаємовідносини співпраці та координації дій задля досягнення спільної мети, що полягає в соціально-економічному просторовому розвитку сільських територій. В сучасних умовах України було б нерозумно проходити шлях формування аналогічних інституцій з орієнтацією лише на власний досвід. Набагато краще скористатись

уже наявними у світі та ефективними організаційними механізмами просторового розвитку.

Ідеологія є основою розуміння принципів людської діяльності, стимулом до дії в тій чи іншій сфері багатогранного людського життя.

Вчені США виділяють чотири основних принципи, на яких базується ідеологія роботи системи «Екстеншен»:

1) окрема людська особистість та її добробут складають вищий пріоритет в реалізації соціально-економічної діяльності в умовах демократичного суспільства;

2) дім, сім'я складають фундаментальну основу всієї цивілізації;

3) сім'я є першою навчальною групою для всіх членів суспільства;

4) утворення будь-якого стійкого типу суспільства має базуватись на принципах партнерства між людьми та землею (природою, довкіллям) [4, с. 54].

Наведені базові ідеї діяльності зрозумілі населенню, вони визначають основну лінію практичної діяльності працівників системи «Екстеншен» у сфері розвитку, забезпечують стійкість системи в мінливих історичних умовах.

Наявність системи «Екстеншен» (та її аналогів в інших розвинених країнах) як цільової інституції, що сприяє просторовому розвитку сільських територій у США на програмовій основі в історичному аспекті розвитку суспільства, відіграла величезну роль щодо формування в розвинутих країнах Заходу таких процесів, як вирівнювання рівня життя різних категорій населення, формування та домінуюча роль так званого середнього класу, постійна здатність суспільства до змін, як наслідок, досягнення прогресу в його розвитку, наукове обґрунтування усіх змін, що відбуваються в суспільстві, підвищення ролі освіти та освітнього рівня населення загалом [5, с. 132].

Одним з головних завдань інституцій з просторового розвитку в розвинених країнах є поширення знань, вмінь та навиків серед населення за допомогою відповідних програм, що виконуються

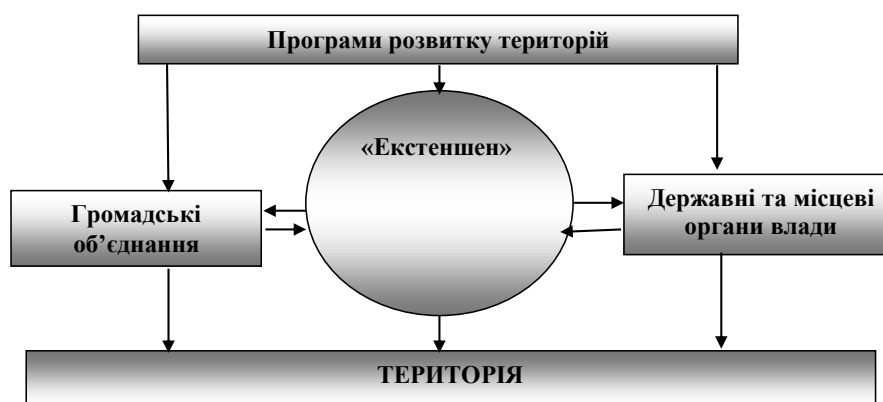

Рис. 1. Місце дорадчої служби «Екстеншен» (США) у виконанні програм просторового розвитку

в тісній співпраці з органами місцевого самоврядування. Американські вчені визначають, що процес поширення інформації від університетів до сільського населення сьогодні у США визначено, окрім іншого, як один з найважливіших, що вплинув на розвиток демократії та становлення громадянського суспільства [4, с. 24].

Наукову основу процесу роботи працівників системи «Екстеншен», як і системи загалом, можна відобразити у вигляді такої схеми (складена Дж. Гамоном, Айовський державний університет) (рис. 2).

Сьогодні місію системи обслуговування «Екстеншен» визначають так: підготовка практичних демонстрацій на науковій основі, їх проведення для жителів територій задля вдосконалення наявної у виробництві та житті населення практики або технології [6, с. 89].

Основними сферами (програмами) діяльності «Екстеншен» у процесі підтримки просторового розвитку через сприяння розробленню та виконанню відповідних програм є сільське господарство, домашня економіка, молодіжні програми (так звані клуби 4-H), розвиток громад. В організаційному сенсі кожен напрям є окремим відділом того чи іншого офісу «Екстеншен». Відповідним чином розподілені обов'язки між окремими працівниками служби.

Програма розвитку громад зорієнтована на покращення екологічних, економічних, соціальних,

культурних та організаційних умов життя та роботи жителів. Програми навчання містять різні теми, зокрема лідерство, управління, використання резервів, створення робочих місць, якість води, безпека харчування, економічний розвиток. Кожен напрям навчання має свою специфічну мету, але всі вони в комплексі (через програму) зорієнтовані на підвищення якості життя сільського населення.

Формування лідерів в різних сферах життя й зусилля щодо забезпечення повноцінного цивілізованого життя в сільській місцевості країни є головними пріоритетами програм просторового розвитку. Програми підтримки лідерів «призначені зробити людей та їх життя більш ефективними і, крім того, допомогти їм зробити вибір стосовно того, що саме вони хочуть робити» [6, с. 102].

В концептуальному аспекті методології роботи «Екстеншен» у США зараз виділяють триєдину модель, основними компонентами якої є впровадження нових технологій виробництва та стилю життя в сільській території; вирішення проблем; освіта, поширення знань.

Згідно з П. Бовулом, термін «програма» слід ототожнювати перш за все з тим кінцевим результатом, який досягається через усі види діяльності органів управління територіальною громадою, що проводяться із залученням професіоналів та орієнтовані на клієнтів програм, тобто жителів територіальних громад [7, с. 23].

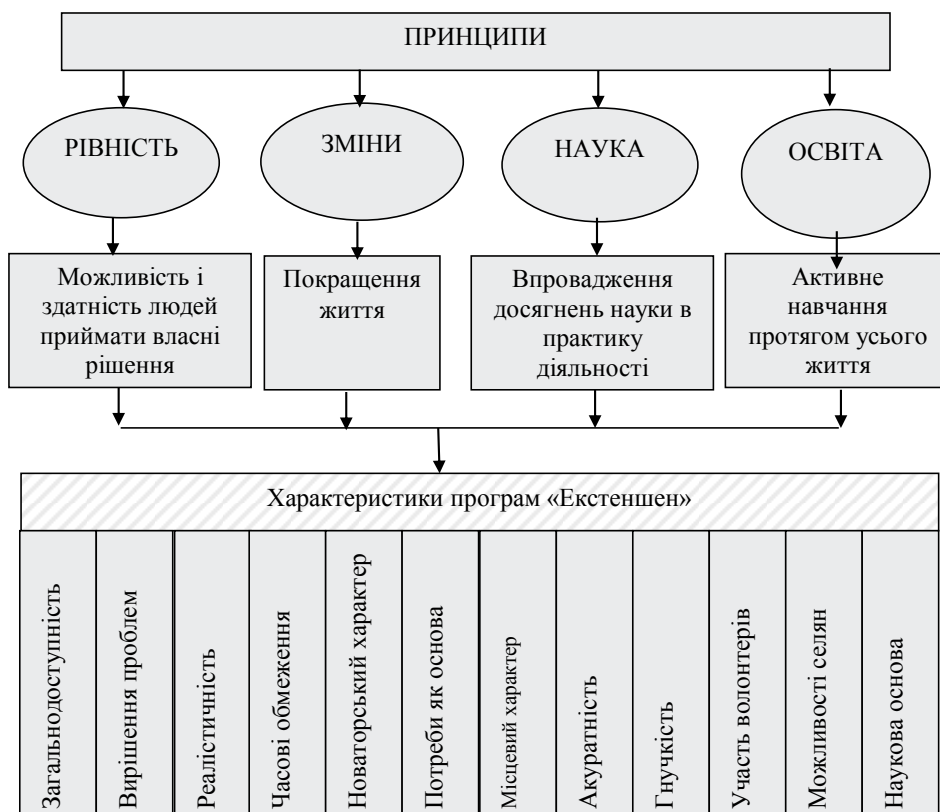

Рис. 2. Наукові принципи діяльності служби «Екстеншен» у сфері просторового розвитку США

Програмування у США визначається як процес постійної та спільної діяльності, до якої залучають як спеціалістів, так і непрофесіоналів у сфері просторового розвитку, під час якого проблеми визначені, завдання діяльності поставлені, а робота щодо досягнення запланованих цілей виконується.

В процесі стратегічного програмування просторового розвитку у США виділяють вісім таких головних етапів діяльності, з яких він складається:

- 1) збір фактичної інформації;
- 2) аналіз ситуації;
- 3) ідентифікація проблем;
- 4) визначення завдань;
- 5) складання робочого плану виконання робіт;
- 6) виконання робочого плану програми;
- 7) оцінювання прогресу в процесі виконання робочого плану програми;
- 8) оцінювання кінцевих результатів виконання програми.

Процес програмування загалом поділяється на дві основні стадії: планування програми (етапи з першого по четвертий); діяльність з виконання програми (етапи з п'ятого по сьомий включно з числа вищенаведених). Восьмий етап, тобто оцінювання кінцевих результатів програми, поєднує дві наведені стадії програмування, оскільки в її процесі оцінюється як якість планування, так і діяльність з виконання програми, тобто всі попередні сім етапів.

Порівняльна характеристика методології розроблення програм у США та в Україні є необхідною та потребує подальших досліджень. Основною причиною того, що в Україні такої методології немає, є, на наш погляд, відсутність спеціалізованої інституції, аналога американської «Екстеншен». В межах обсягу статті можна зробити лише узагальнююче порівняння за наведеними етапами програмування.

Збирання фактичної інформації у США базується на окремій методичній основі, даних статистики (її якість роботи принципово відрізняється від української). Обов'язковими елементами цього етапу є опитування населення (цільової групи програми), узагальнення результатів анкетування. Цих вимог в Україні під час розроблення відповідних програм не дотримуються.

Аналіз ситуації. У США передбачено створення відповідних груп, комітетів, чітка послідовність процедур, чого в Україні немає.

Ідентифікація проблем. Для цього використовують різні методи, зокрема побудова «дерева цілей», «мозковий штурм». До цієї роботи залучають науковців. В Україні знають про ці методи, але під час розроблення програм їх, як правило, ігнорують.

Визначення завдань. Завдання мають базуватись на попередніх процедурах розроблення програм, а їх кількість повинна бути від одного до трьох. У вітчизняних програмах завдання ніяким

чином не кореспондують з аналізом та мають широкий перелік (15–20).

Складання робочого плану виконання робіт. До складу програми у США включають кілька робочих планів, що містять графіки виконання робіт, фінансування, виконавців, відповідальність, результати та іншу конкретику. В Україні взагалі не вважається за потрібне розробляти робочі плани як структурну частину програми.

Виконання робочого плану програми. Будь-яка управлінська дія щодо розвитку сільських територій у США є виконанням тієї чи іншої програми, тобто без програм нічого не відбувається. В Україні програми мають декларативний характер, їх виконання в цьому сенсі не є можливим, діяльність з просторового розвитку здійснюється поза планами та програмами.

Оцінювання прогресу в процесі виконання робочого плану програми, як й оцінювання кінцевих результатів виконання програми, у США є обов'язковим та має чітку внутрішню процедуру й відповідні наслідки, в Україні це, як правило ігнорується.

Щоби переконатися в достовірності наведених оцінок, достатньо оглянути будь-яку вітчизняну програму з розвитку сільської території (район, область) через призму наведених восьми етапів методики програмування, що використовуються у США.

Американський досвід організації просторового розвитку території через дорадчу службу корисний для нас, він навіть уже певною мірою адаптований до умов України в результаті виконання проекту міжнародної допомоги на основі договору між Луїзіанським державним університетом (США) та Вінницьким державним аграрним університетом (у 2009 р. університет отримав статус національного). Проект виконувався у 1999–2002 рр. Діяльність проекту поширювалась на сільську територію Вінницької області. Незважаючи на те, що цільовою групою проекту були фермерські господарства області, фактична діяльність проекту поширювалась на все сільське населення області за аналогією методики роботи дорадчої служби у США.

В результаті річного стажування автора статті у США за програмою «Фулбрайт» через відповідні публікації в Україні створена наукова основа розроблення відповідних програм просторового розвитку на сучасній методологічній основі [8, с. 3]. В процесі діяльності проектів була підготовлена також значна частина спеціалістів у сферах дорадництва, розроблення та виконання програм просторового розвитку територій. Проектами ініційоване створення значної кількості громадських інституцій, метою діяльності яких є просторовий розвиток. Це кредитна спілка фермерів, обслуговуючі кооперативи, молодіжні клуби тощо. З припиненням фінансування проекту ця діяльність не знайшла продо-

вження. Для використання наявних наукових та практичних набутків у цій сфері й досягнення позитивного ефекту децентралізації необхідно є лише політична воля системи влади в Україні.

Висновки з проведеного дослідження. Вступ України до ЄС є бажаною, але далекою стратегічною перспективою, тому для нас більш актуальним є не стільки польський досвід, який активно пропагується (незважаючи на територіальну близькість) в отриманні грантів від ЄС на розвиток сільської території, скільки досвід країн – старожилів ЄС та США, що створили системи організації просторового розвитку територій власними силами.

О.М. Бородіна та І.В. Прокопа зазначають, що «поряд з адаптацією зарубіжних підходів до наших умов слід сповна використати вітчизняний досвід у розв'язанні соціально-економічних проблем села окремими територіальними громадами, підприємствами, цілими адміністративними районами і позитивні приклади реалізації в Україні низки проєктів міжнародної технічної допомоги» [9, с. 76].

Погоджуючись з цією точкою зору, можемо визначити, що стратегія розбудови сучасного механізму організації просторового розвитку територій України, особливо в умовах економічної кризи, має базуватись на власних інституційних, організаційних, фінансових та інтелектуальних можливостях з урахуванням як власного, так і зарубіжного досвіду.

Наукова новизна проведеного дослідження полягає у висновку щодо того, що організація просторового розвитку територій в Україні має відповідати загальним завданням децентралізації системи влади й базуватись на дієвій інституційній та методологічній основі розроблення та виконання програм розвитку. Щодо цього успішний досвід США (він був активно використаний багатьма країнами) є дуже важливим, він потребує подальших досліджень та адаптації до тих соціально-економічних умов, що склались нині в нашій країні. Перспективи подальших наукових досліджень в цьому напрямі потребують вивчення історичного та наявного в Україні досвіду програмування просторового розвитку, зарубіжного досвіду та наукового обґрунтування інституційних та методологічних засад просторового розвитку. Критерієм наукової обґрунтованості програм розвитку територій має бути ефективність організації розвитку території, яка є співвідношенням ресурсів (витрат) на управління розвитком та результатів розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Ткачук А.Ф. Місце самоврядування у Франції. На шляху до децентралізації. *Програма розвитку законотворчої політики*. 2016. URL: <http://pdp.sirko.net.ua/analytics/local-government/979-28a-a5> (дата звернення: 20.03.2019).

2. Німеччина. Загальні відомості про країну // Чернівецький національний університет : веб-сайт. URL: http://interof.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/06grants/x_xnim (дата звернення 16.03.2019).

3. Степochкина Е.А. Планирование и прогнозирование в условиях рынка : учебное пособие. Москва : Директ-Медиа, 2014. 236 с.

4. Bliss R.K. The spirit and philosophy of Extension work. Washington D.C. : United States Department of Agriculture and Epsilon Sigma Phi., 1952. 427 p.

5. Ward B. The rich nations and the poor nations. New York : W.W. Norton, 1962. 362 p.

6. Boone E.J., Pettit J., Safrit R.D. Program evaluation in Extension. *Journal of Extension Systems*. 1994. № 10 (1). P. 87–121.

7. Boyle P. Planning better programs. New York : McGraw-Hill, 1981. 336 p.

8. Недбалюк О.П. Програми розвитку сільської місцевості як теорія, методологія і практика діяльності дорадчих служб в США : монографія. Вінниця : видавництво Вінницької громадської організації «Поділля-2000», 2005. 160 с.

9. Бородіна О.М., Прокопа І.В. Сільський розвиток в Україні. *Економіка України*. 2009. № 4. С. 74–85.

REFERENCES:

1. Tkachuk A.F. Mistseve samovriaduvannia u Frantsii. Na shliakhu do detsentralizatsii. Prohrama rozvytku zakonotvorchoi polityky [Local government in France. On the way to decentralization]. 2016. URL: <http://pdp.sirko.net.ua/analytics/local-government/979-28a-a5> (accessed: 20 March 2019).

2. Nimechchyna. Zahalni vidomosti pro krainu [Germany. General information about the country]. Chernivetskyi natsionalnyi universytet : veb-sait. URL: http://interof.chnu.edu.ua/index.php?page=ua/06grants/x_xnim (accessed: 16 March 2019).

3. Stepochkina E.A. Planirovanie i prognozirovanie v usloviyakh rynka [Planning and forecasting in market conditions] : uchebnoe posobie. Moskva : Direkt-Media, 2014. 236 s.

4. Bliss R.K. The spirit and philosophy of Extension work. Washington D.C. : United States Department of Agriculture and Epsilon Sigma Phi., 1952. 427 p.

5. Ward B. The rich nations and the poor nations. New York : W.W. Norton, 1962. 362 p.

6. Boone E.J., Pettit J., Safrit R.D. Program evaluation in Extension. *Journal of Extension Systems*. 1994. № 10 (1). P. 87–121.

7. Boyle P. Planning better programs. New York : McGraw-Hill, 1981. 336 p.

8. Nedbaliuk O.P. Prohramy rozvytku silskoi mistsevosti yak teoriia, metodolohiia i praktyka diialnosti doradchikh sluzhb v SSHA [Rural Development Programs as a Theory, Methodology, and Practice of Advisory Services Activity in the United States] : monohrafiia. Vinnytsia : vydavnytstvo Vinnytskoi hromadskoi orhantzatsii "Podillia-2000", 2005. 160 s.

9. Borodina O.M., Prokopa I.V. Silskyi rozvytok v Ukraini [Rural Development in Ukraine]. *Ekonomika Ukrainy*. 2009. № 4. S. 74–85.

Nedbalyuk OleksandrCandidate of Economic Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at Department of Economy and International Relation
Vinnitsa Institute of Trade and Economics
Kyiv National University of Trade and Economics**METHODOLOGICAL ASPECTS OF PROGRAMMING SPATIAL DEVELOPMENT
IN THE CONDITIONS OF EUROINTEGRATION**

The purpose of the article. The purpose of the study is to characterize the institutional and methodological foundations for the functioning of the spatial development mechanism in the United States and the EU. In Ukraine are identified the goals of economic development, which is implement the experience of the EU countries in the field of ensuring high rates of economic growth. It is expected that progress in the socio-economic, and especially in spatial development of the country, will result entry of Ukraine to the European community. The corresponding goal is enshrined in the Constitution of Ukraine. At the same time, can be state that neither in practical nor in the scientific sense is there no yet an understanding of the institutional foundations and methodology for ensuring the achievement of certain goals. The author's experience with the practice of spatial development management in the United States gives an opportunity to acquaint the scientific community with the results of the study of the appropriate methodology and its adaptation to the conditions of Ukraine (a scientific monograph published on this topic). The essence of the idea lies in the fact that in the countries of the European Union, as in the United States, the institutional basis of spatial development of the territories is the state information and consulting service, and the instrument – the spatial development programs. Description of the basics of the methodology for developing these programs (which, as a system, is innovative for the mechanism of public administration in Ukraine) is the purpose of this publication.

Methodology. Using a systematic approach explored institutional and methodological aspects of spatial development in the US, which are based on programs. Extrapolation method used to determine the prospects of spatial development in Ukraine, based on programming methodology with take account of the new opportunities received by local governments in the process of decentralization.

Results. Is done analyses institutional and methodological framework for spatial development in the United States on programmatic basis. State the role of information and consultancy services in the formulation and implementation of programs of spatial development. Problematic issues of institutional and methodological support for the creation and implementation of programs of spatial development in Ukraine are identified. Methodological and institutional mechanisms of programming spatial development for Ukraine are proposed, it is could enhance the positive impact of decentralization on the development of rural areas of the country.

Practical implications. Based on the institutional framework and methodology for developing and implementing programs of spatial development in the United States, the experience of relevant project in Vinnitsa region made practical recommendations, which are the scientific basis for the formulation and implementation of spatial development programs in Ukraine on a modern methodological basis. This will increase the efficiency from decentralization of management of spatial development in Ukraine.

Value/originality. Objective prerequisites for formation in Ukraine a new system of management of spatial development by programming on modern institutional and methodological basis is expanded, been taking into account both domestic and foreign experience. For Ukraine are proposed new methodological approaches to develop programs of spatial development. In article analyzed the relationship between institutional and methodological foundations such a part of mechanism of programming spatial development.